

Bamble kommune
Postboks 80
3993 LANGESUND

/Team kulturarv

Vår dato 09.04.2019
Deres dato
Vår referanse 18/11148-13
Deres referanse
Vår saksbehandler Anne Margrethe
Scheffler

Resultat av arkeologisk registrering - Langesund sør - detaljregulering - Bamble kommune

Vi har gjennomført registrering i planområdet. Det ble ikke registrert automatisk fredete kulturminner som kommer i konflikt med tiltaket, jf. vedlagte rapport. Slike var heller ikke kjent fra tidligere.

Meldeplikt

Vi gjør oppmerksom på meldeplikten etter kulturminneloven § 8 annet ledd. Vi anbefaler at meldeplikten innarbeides i fellesbestemmelsene i reguleringsplanen med denne teksten:

Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på et automatisk fredet kulturminne på en måte som nevnt i § 3 første ledd, skal melding etter første ledd sendes med det samme og arbeidet straks stanses i den utstrekning det kan berøre kulturminnet. Vedkommende myndighet avgjør snarest mulig – og senest innen 3 uker fra det tidspunkt melding er kommet fram til vedkommende myndighet – om arbeidet kan fortsette og vilkårene for det. (...)

Meldeplikten oppstår når det oppdages automatisk fredete kulturminner som ikke var kjent på forhånd. Bestemmelsen legger et klart ansvar på tiltakshaver om å følge stanse- og meldeplikten. Tiltakshaver skal forsikre seg om at de som utfører arbeidet på stedet er kjent med stanse- og meldeplikten, men det er tiltakshaver selv som står ansvarlig for at fredete kulturminner ikke skades. Telemark fylkeskommune er rette adressat for en eventuell melding. Om det påvises automatisk fredete kulturminner er det Riksantikvaren som avgjør om arbeidet kan fortsette og vilkårene for det.

Regnskap og faktura

Vi viser til vedlagte regnskap for undersøkelsen, og ber med dette om at det betales for den registreringen som er blitt gjennomført. Faktura vil bli ettersendt.

Postadresse:
Postboks 2844
3702 Skien

Besøksadresse:

Sentralbord
35 91 70 00

Foretaksregisteret: 940 192 226
E-post: post@t-fk.no
www.telemark.no

TELEMARK
fylkeskommune

Den regionale kulturminneforvaltningen anser med dette våre krav til reguleringsplanen i henhold til kml § 9 (undersøkelsesplikten) som oppfylt.

Vi ber om at eventuell videre korrespondanse i saken går via saksbehandler Anja Nordvik Sætre:

anja.nordvik.satre@t-fk.no

M: 912 40 613

Med vennlig hilsen

Anne Margrethe Scheffler

Anne.Margrethe.Scheffler@t-fk.no

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.

Vedlegg:

- Rapport
- Regnskap
- Timeliste
- Kjørebok

Kopi med vedlegg

Asplan Viak v/Sissel Nybro

Postadresse:
Postboks 2844
3702 Skien

Besøksadresse:

Sentralbord
35 91 70 00

Foretaksregisteret: 940 192 226
E-post: post@t-fk.no
www.telemark.no

TELEMARK
fylkeskommune

/Team kulturarv

Vår dato 09.04.2019
Vår referanse 18/11148-13

Mottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Bamble kommune		Postboks 80	3993 LANGESUND
Kopimottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Asplan Viak	Sissel Nybro		

Rapport arkeologisk registrering

Langesund sør 18/11148
Gnr./bnr. flere
Bamble kommune

Rapport av Anne Margrethe
Scheffler
Dato: 08.04.2019

TELEMARK
fylkeskommune

Kommune:	Bamble		
Gårdsnavn:	Flere		
Gårds- og b.nr:	Flere		
Tiltakshaver:	Bamble kommune		
Adresse:	Pb 80, 3993 Langesund		
Navn på sak:	Langesund sør		
Saksnummer:	18/11148		
Registrering utført:	04.04.2019	Ved:	Frode Svendsen og Anne Margrethe Scheffler
Rapport utført:	08.04.2019	Ved:	Anne Margrethe Scheffler
Faglige konklusjoner: Det er ikke påvist automatisk fredete kulturminner innenfor planområdet.			
Merknader:			

Innhold

1. Bakgrunn og sammendrag.....	4
2. Hvorfor registrerer vi?	5
3. Området.....	6
3.1 Terrenget.....	8
4. Metodebeskrivelse	9
5. Undersøkelsen	10
5.1 Deltagere og tidsrom	10
5.2 Strategi og valg	10
5.3 Gjennomføring.....	10
6. Konklusjon	14
7. Vedlegg.....	15
7.1 Figurliste	15

I. Bakgrunn og sammendrag

I forbindelse med at Asplan Viak på vegne av Bamble kommune varslet om oppstart av detaljregulering for Langesund sør, gbnr. flere, i Bamble kommune, gjennomførte Telemark Fylkeskommune en arkeologisk registrering av planområdet 04.04.2019.

Hensikten med planarbeidet er å bevare Langesunds særtrekk som en tett og intim kystby, vurdere fortetting og utforming av eksisterende og nye boliger, ivareta allmennhetens behov for friluftsliv, vurdere parkeringssituasjonen, avklare mulighetene for utnyttelsen av "Rotet", avklare området ved Langesund bad, samt ivareta viktige naturverdier i området.

Planområdet er i kommuneplanens arealdel i hovedsak angitt med formål sentrumsformål, boligbebyggelse og friområde. Det er registrert høye naturverdier i området og deler av planområdet har hensynsone bevaring naturmiljø.

Deler av planområdet har tidligere blitt registrert av Telemark fylkeskommune i 2006. Dette området ble ikke undersøkt på nytt.

Registreringen ble gjennomført ved overflateregistrering og prøvestikking.

Det ble ikke påvist automatisk fredete kulturminner innenfor planområdet.

2. Hvorfor registrerer vi?

Kulturminner er alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, inkludert lokaliteter som det er knyttet historiske hendelser, tro eller tradisjoner til. Med *kulturmiljø* menes områder der kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng.

I kulturminneloven av 1978 og i forvaltning av kulturminner skilles det mellom automatisk fredete kulturminner og kulturminner fra nyere tid. I henhold til kulturminneloven er kulturminner som er eldre enn reformasjonen, dvs. år 1537, automatisk fredet (jf. § 4). I tillegg er samiske kulturminner eldre enn 100 år automatisk fredet. Kulturminneloven inneholder også bestemmelser knyttet til skipsfunn (jf. § 14). Dette er Norsk Maritimt Museums ansvarsområde. Alle former for inngrep i eller skjemming av automatisk fredede kulturminner er ikke tillat (jf. § 3).

Kulturminner som er yngre enn reformasjonen kalles kulturminner fra nyere tid. Slike kulturminner kan ha mer eller mindre stor verneverdi, men er i utgangspunktet ikke fredet. Om verneverdien regnes stor, kan imidlertid kulturminner fra nyere tid vedtaksfredes etter §§ 15, 19 og 20 i kulturminneloven, eller reguleres til bevaring i en arealplan.

For å få en oversikt over kjente automatisk fredete kulturminner i Telemark, kan du gå inn på *Kulturminnesok.no*.

§ 9. Undersøkelsesplikten

Ved planlegging av offentlige og større private tiltak plikter den ansvarlige leder eller det ansvarlige forvaltningsorgan å undersøke om tiltaket vil virke inn på automatisk fredete kulturminner på en måte som nevnt i § 3 første ledd, jfr. § 8 første ledd.

En regner med at kun omtrent ti prosent av automatisk fredete kulturminnene er kjent, men en fullstendig oversikt vil aldri kunne foreligge. For å kunne utføre de lovpålagte oppgavene som følger av kulturminneloven, innebærer dette at det regionale kulturminnevernet i de fleste tilfeller må undersøke områder som berøres av reguleringsplaner, byggeplaner og lignende. Dersom det blir registrert automatisk fredete kulturminner innenfor plangrensene, vil disse vanligvis bli regulert til *hensynssone*. Et annet alternativ er å søke om dispensasjon fra kulturminneloven for å kunne fjerne et kulturminne.

§ 10. Utgifter til særskilt gransking av automatisk fredete kulturminner

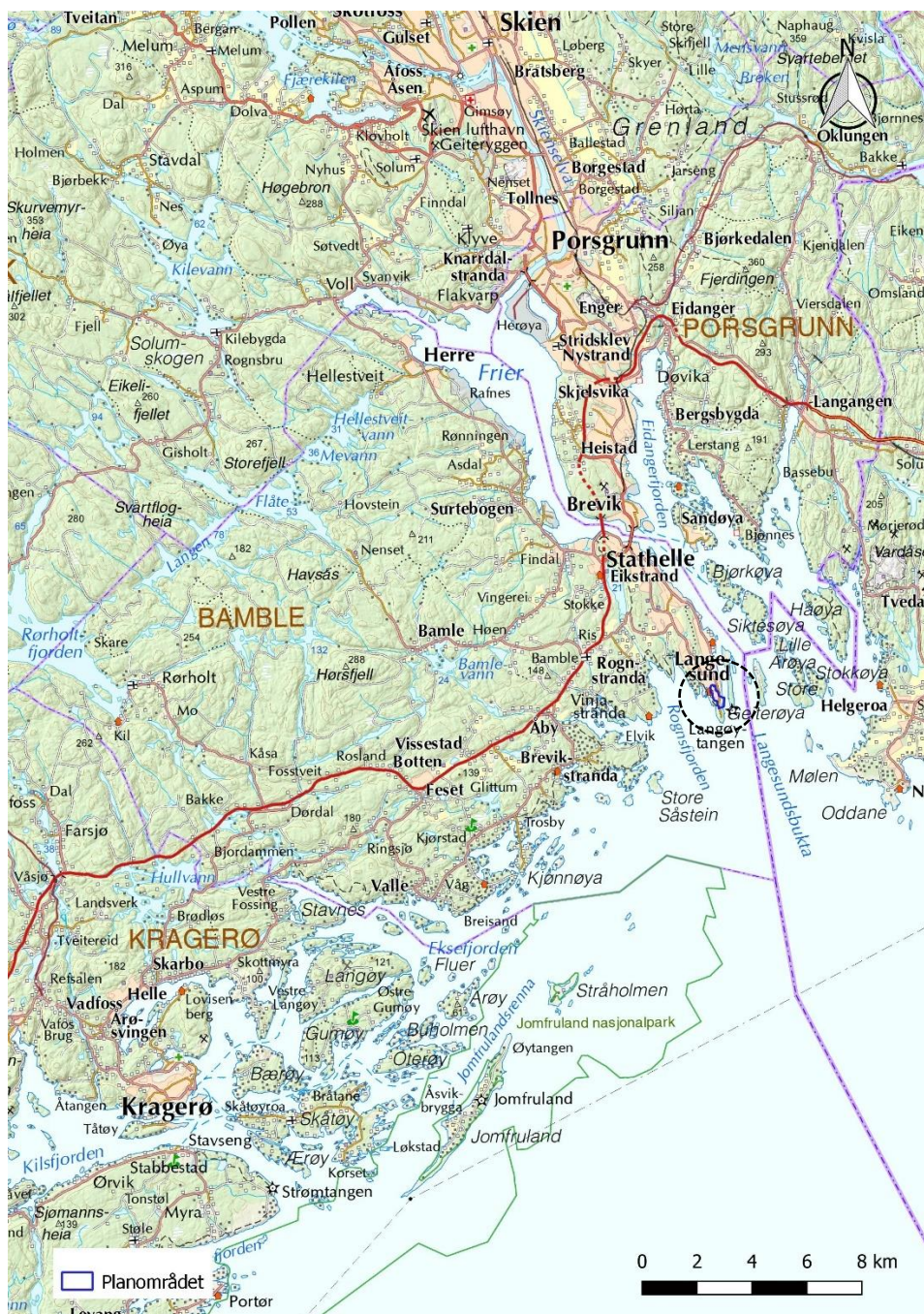
§ 10 i kulturminneloven sier hvem som skal dekke utgifter som følger av nødvendige arkeologiske undersøkelser om en slik dispensasjon blir innvilget. Utgifter til særskilt gransking av automatisk fredete kulturminner eller særskilte tiltak for å verne dem på grunn av tiltak som nevnt i §§ 8 og 9, bæres av tiltakshaveren. Når særlige grunner foreligger, kan departementet fastsette at utgiftene helt eller delvis skal dekkes av staten. Ved mindre private tiltak skal staten etter departementets bestemmelse dekke utgiftene, helt eller delvis, dersom disse blir urimelig tyngende for tiltakshaveren.

Departementet kan fastsette nærmere regler for gjennomføringen av bestemmelsene i første ledd.

3. Området

Reguleringsplanen omfatter søndre del av Langesund sentrum i Bamble kommune. Reguleringsplanen omfatter allerede utbygde boligområder og ubebygde grøntarealer sør for disse, i tillegg til den gamle fyllinga «Rotet». Planområdet grenser i sør til naturreservatene Steinvika og Langesundtangen, i nordvest mot Langesund Bad.

En liten av del av planområdet nordvest inntil Langesund Bad ble registrert av Telemark fylkeskommune i 2006.

Figur 1. Planområdet ligger helt sør på Langesundhalvøya.

Figur 2. Reguleringsplanen omfatter både allerede utbygde boligområder, samt enkelte ubebygde grøntarealer sør for disse. Planområdet grenser i sør til Steinvika og Langesundtangen naturreservater, i tillegg til den gamle fyllinga «Rotet». En liten del av planområdet i nordvest, inntil Langesund Bad, ble registrert av Telemark fylkeskommune i 2006.

3.1 Terrenget

Terrenget består hovedsakelig av langstrakte nord-sørgående kalksteinsrygger med smale dalganger imellom, karakteristisk for Langesundshalvøya. Ryggene har generelt svært bratte skråninger. Fra toppen av Tangen skrår terrenget noe slakere nedover mot havet fra vest mot øst. De ubebygde arealene inntil boligfeltene er bevokst med blandingsskog, dominert av furu.

Figur 3. Øverst: Den gamle fyllinga «Rotet». Tatt mot VSV. Terrenget består hovedsakelig av langstrakte kalksteinsrygger med smale dalganger imellom. Tatt mot S. Nederst: Mellom «Rotet» og bebyggelsen ligger det en fin sadelrygg. Tatt mot N. Fra Tangen skrår terrenget nedover mot havet. Tatt mot SØ.

4. Metodebeskrivelse

Registreringene ble utført ved hjelp av følgende metoder:

Visuell overflateregistrering

Visuell overflateregistrering benyttes for å påvise kulturminner som er synlige på overflaten. Metoden foregår ved søk gjennom terrenget for å påvise f.eks. gravminner, rydningsrøyser, kullgroper, fangstgroper med mer. Jordbor benyttes for å påvise kull eller steinstrukturer i grunnen.

Prøvestikking

Prøvestikk med spade er en metode for å kunne påvise spor etter bosetning og aktivitetsområder fra steinalder. Man åpner et område på ca. 40 x 40 cm, fjerner torva og graver ned til steril/uberørt grunn. Massene blir såldet i såld med 4 mm maskevidde, helst med bruk av vann, slik at eventuelle funn blir fanget opp. Stikkene graves i områder hvor undergrunn, topografi og eventuelt funnhistorikk tilsier sannsynlighet for bosetning i forhistorien.

Manuell prøvestikking kan også benyttes for å påvise eldre dyrkningslag i områder hvor det av ulike årsaker ikke er aktuelt å bruke gravemaskin, for eksempel i tett skog eller ved antatt gamle seteranlegg i fjellet.

Metoden brukes også i forbindelse med undersøking av kullgroper, kullmiler, tjæremiler og lignende kulturminner. I disse tilfellene er det først og fremst profilen, massenes karakter og en eventuell kullprøve som gir informasjon om kulturminnet, og det er ikke nødvendig å sålde massene.

Innmåling og dokumentasjon

Innmåling av prøvestikk ble gjort med Altus Connect og ArcPad programvare. Signalkvaliteten var RTK fix som ble oppnådd med CPOS.

5. Undersøkelsen

5.1 Deltagere og tidsrom

Undersøkelsen ble gjennomført 04.04.2019 av Frode Svendsen og Anne Margrethe Scheffler. I alt ble det brukt 2 dagsverk i felt.

Rapportskrivingen ble gjennomført av Anne Margrethe Scheffler 08.04.2019.

5.2 Strategi og valg

Vår kunnskap om kulturminner i nærområdene, og en vurdering av landskap og terreng, tilsa at planområdet hadde potensial for funn av strandbundne boplasser fra steinalder. Hovedfokuset for undersøkelsen var derfor å påvise slike kulturminner ved bruk av prøvestikking som metode.

5.3 Gjennomføring

Planområdet omfatter større allerede utbygde boligområder og det ble ansett som lite hensiktsmessig å undersøke hager. I nordvest er det inkludert en liten del av en eldre reguleringsplan, og hvor Telemark fylkeskommune utførte en arkeologisk registrering i 2006. Undersøkelsen 04.04.2019 konsentrerte seg derfor til de større ubebygde områdene sør for bebyggelsen, samt dalgangen nord for «Rotet». Den delen av planområdet som ble registrert i 2006 ble ikke undersøkt på nytt.

De utvalgte områdene ble befart og overflaterregistrert. Det ble ikke påvist synlige automatisk fredete kulturminner.

I planområdet var det én flate som pekte seg ut med tanke på å kunne finne spor etter bosetting i steinalder, en fin sadelrygg nord for «Rotet». Opprinnelig kan det godt ha vært flere fine flater i nærheten, men aktiviteten og påføring av masser ved «Rotet», samt mulig sprenging, har endret landskapet og ødelagt eventuelle spor etter steinalderboplasser.

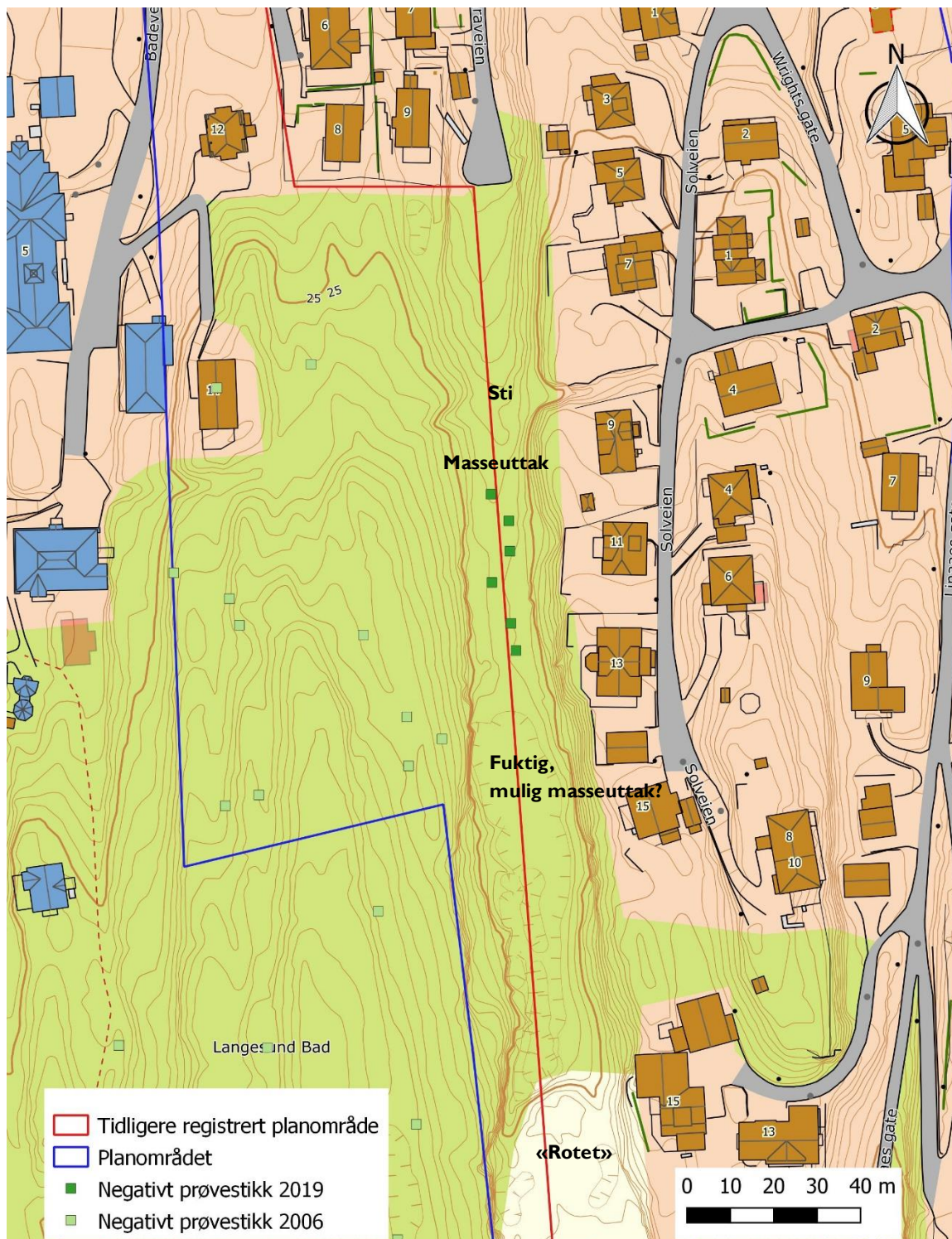
I alt ble det gravd 6 prøvestikk hvorav alle var negative. Det ble ikke påvist automatisk fredete kulturminner.

Like nord for det nordligste prøvestikket var det tydelige spor i terrenget etter masseuttak. Mellom «Rotet» og det sørligste gravde prøvestikket er terrenget svært fuktig. Det er noe usikkert hvorvidt flata som ble undersøkt var forstyrret eller ikke. Profilene i prøvestikkene viste imidlertid klare lagskiller uten tydelige tegn på omroting. Det kan likevel ikke utelukkes at det kan ha blitt påført og/eller tatt ut masser her tidligere.

I alle prøvestikk kom man ned på skjellsand om lag 20-40 cm under markoverflaten. Skjellsanda tolkes ikke som påført, men som restene av en større skjellbanke fra da havet sto om lag 25 meter høyere enn dagens nivå i første halvdel av yngre steinalder. Størrelsen på skjellbanken og plasseringen i et makrotopografisk perspektiv gjør det nærliggende å anta at denne kan ha vært utnyttet av mennesker på denne tida, rik på spiselige skjell og skaldyr som den da må ha vært. Spor etter slike former for sanking er imidlertid svært vanskelig å fange opp med de metodene vi har til rådighet.

Figur 4. Kart over planområdet med negative prøvestikk avmerket. Helt sør i planområdet, rett utenfor porten til Tangen fort ble det observert en større røys av sprengstein. Det ble imidlertid ikke prioritert å bruke tid på kartlegging av nyere tids kulturminner.

Figur 5. Kartutsnitt med undersøkt flate. Området som ble prøvestukket har vært en større skjellbanke i yngre steinalder.

Figur 6. Mellom bebyggelsen og «Rotet» ligger det en fin sadelrygg. Her ble det gravd 6 prøvestikk, hvorav alle var negative. Flaten har i yngre steinalder trolig vært en større skjellbanke. På bildet holder Frode Svendsen på med å sjekke undergrunnen med sonderingsbor. Tatt mot N.

Figur 7. Denne store røysa av sprengstein ligger i skråningen like utenfor inngangen til Tangen fort. Det ble imidlertid ikke prioritert å bruke tid på å kartlegge nyere tids kulturminner. Tatt mot NV.

6. Konklusjon

Det er ikke påvist automatisk fredete kulturminner innenfor planområdet.

SKIEN 08.04.2019

Anne Margrethe Scheffler
Rapportansvarlig

7. Vedlegg

7.1 Figurliste

Figur 1. Planområdet ligger helt sør på Langesundshalvøya.	6
Figur 2. Reguleringsplanen omfatter både allerede utbygde boligområder, samt enkelte ubebygde grøntarealer sør for disse. Planområdet grenser i sør til Steinvika og Langesundtangen naturreservater, i tillegg til den gamle fyllinga «Rotet». En liten del av planområdet i nordvest, inntil Langesund Bad, ble registrert av Telemark fylkeskommune i 2006.	7
Figur 3. Øverst: Den gamle fyllinga «Rotet». Tatt mot VSV. Terrenget består hovedsakelig av langstrakte kalksteinsrygger med smale dalganger imellom. Tatt mot S. Nederst: Mellom «Rotet» og bebyggelsen ligger det en fin sadelrygg. Tatt mot N. Fra Tangen skrår terrenget nedover mot havet. Tatt mot SØ.	8
Figur 4. Kart over planområdet med negative prøvestikk avmerket. Helt sør i planområdet, rett utenfor porten til Tangen fort ble det observert en større røys av sprengstein. Det ble imidlertid ikke prioritert å bruke tid på kartlegging av nyere tids kulturminner.	11
Figur 5. Kartutsnitt med undersøkt flate. Området som ble prøvestukket har vært en større skjellbanke i yngre steinalder.	12
Figur 6. Mellom bebyggelsen og «Rotet» ligger det en fin sadelrygg. Her ble det gravd 6 prøvestikk, hvorav alle var negative. Flaten har i yngre steinalder trolig vært en større skjellbanke. På bildet holder Frode Svendsen på med å sjekke undergrunnen med sonderingsbor. Tatt mot N.	13
Figur 7. Denne store røysa av sprengstein ligger i skråningen like utenfor inngangen til Tangen fort. Det ble imidlertid ikke prioritert å bruke tid på å kartlegge nyere tids kulturminner. Tatt mot NV.	13

Telemark fylkeskommune

www.telemark.no

Postadresse:
Postboks 2844
3702 Skien

Besøksadresse:
Fylkesbakken 6
3715 Skien

Sentralbord:
35 91 70 00

Regnskap oppsummering arkeologisk registrering

Telemark fylkeskommune						
Saksnr.	18/11148	Saksbeh.:	Anja Nordvik Sætre			
Prosjektnr.	0		0	Dato:	08.04.2019	
Sted/ gård, kommune	Langesund sør, Bamble kommune					
Tiltakshaver	Bamble kommune v/Samfunnsutvikling					
Adresse	Postboks 80, 3993 Langesund					
TIMEKOSTNADER						
		timer	à kr			SUM
Forarbeid		4	kr	808	kr	3 232,00
Budsjett		2			kr 1 616	
Differanse		-2			kr -1 616	
Feltarbeid		15	kr	808	kr	12 120,00
Budsjett			kr	1 077	kr	-
Differanse		15			kr 12 120	
		0			kr -	
Etterarbeid		7,5	kr	808	kr	6 060,00
Budsjett		15			kr 12 120	
Differanse		7,5			kr 6 060	
Sum timekostnader		26,5			kr	21 412,00
Budsjett		32			kr 25 856	
Differanse		5,5			kr 4 444	
REISEUTGIFTER						
			Budsjett	Differanse		SUM
Reiseutlegg	Drivstoff og bom	kr	320,00	kr 192,00	kr	128,00
Leiebil el. tilsvarende	leasingbil 1 døgn	kr	1 440,00	kr 720,00	kr	720,00
Sum reiseutgifter		kr	1 760,00	kr 912,00	kr	848,00
KJØP AV TJENESTER						
			Budsjett	Differanse		SUM
Gravemaskin		kr	-	kr -		
Annet teknisk utstyr		kr	-	kr -		
Delsum		kr	-	kr -	kr	-
Naturvitenskapelige analyser	antall		Budsjett	Differanse		
14C		kr	5 300,00	kr 5 300,00		
annet		kr	-	kr -		
Delsum naturvitenskap		kr	5 300,00	kr 5 300,00	kr	-
Andre konsulenttenester		kr	-	kr -		
Sum kjøp av tjenester					kr	-
Håndtering av funn, prøver og dokumentasjonsmateriale (inntil 10 % av lønnskostnader)						
Kulturhistorisk museum		kr	2 585,60	kr 2 585,60	kr	-
SUM REGNSKAP			Budsjett	Differanse	kr	22 260,00
			kr 35 501,60	kr 13 241,60		

Timeregnskap arkeologisk feltarbeid**TELEMARK**
fylkeskommune

Prosjektnavn:	Langesund sør
Vårt saksnr.:	18/11148
Fektarkeolog/feltarkeologer:	Frode Svendsen og Anne M. Scheffler
Sum fakturerte timer:	26,5

Dato	Forarbeid	Feltarbeid	Etterarbeid
02.04.2019	4		
04.04.2019		15	
08.04.2019			7,5
Delsum timer:	4	15	7,5

KJØREBOK - ARKEOLOGISK REGISTRERING

Feltleder

Anne Margrethe Scheffler

Prosjekt

18/11148 Langesund sør

Dato	Kjøring fra	Kjøring til	Formålet med reisen	Antall km	Utgifter	
04.04.2019	Fylkeshuset Skien	Langesund	Arkeologisk registrering t/r	64	kr	23,00
SUM				64	kr	23,00